

NEWSLETTER APRIL 2019

1.EDITORIAL

2.ECONOMIE

- Resultaten conjunctuur enquête 2018
- Economic performance Caribbean region 2018 and outlook 2019
- Jaarverslag FTAC 2018
- Stand van zaken verzelfstandiging en privatisering

3.POSITIEF ECONOMISCH NIEUWS

- International Blues and Film festival

4.RAPPORTEN

- World Economic Forum: Global Risks Report 2019

5.(Nieuwe)WETGEVING OP SOCIAALECONOMISCH GEBIED

6.ECONOMIC INDICATORS

1.EDITORIAL

Welke rol vervullen handelingen als evaluatie, besluitvorming, slagvaardigheid en daadkracht bij het proces van vinden van duurzame oplossingen voor de financieel en sociaaleconomische problemen waarmee Curaçao momenteel wordt geconfronteerd? Bij velen bestaat de indruk dat het niet tijdig evalueren en nemen van (consistente) besluiten mede bijgedragen heeft tot deze problemen althans deze heeft doen verergeren. Enkele voorbeelden ter ondersteuning van deze opvatting:

Het blijkt dat het proces van verzelfstandigen en privatiseren (actief afstoten en verkopen) op Curaçao ongeveer 50 jaar aan de gang is. Verzelfstandiging (weghalen van een activiteit uit de "general government") is in deze periode veelvuldig toegepast. De vraag hoe effectief dit instrument is, is echter nauwelijks aan de orde geweest. De ernstige budgettaire perikelen, gebrekkig en tekort schietend financieel beheer en vele klachten over bureaucratie duiden echter in de richting dat dit vehikel niet geleid heeft tot een doelmatige overheid.

Privatisering is mondjesmaat toegepast en laat op gang gekomen. De verkoop van hotels, luchthaven, scheepreparaties en recent telecom faciliteiten hebben wel geleid tot

investeringen en vernieuwingen en groeiperspectieven waardoor de vraag rijst of intensievere toepassing van dit middel niet gerechtvaardigd is en frequenter moet worden gehanteerd.

De Fair Trade Authority Curaçao (FTAC) is in april 2016 gedeeltelijk in werking getreden en de rest van de Landsverordening vervolgens in september 2017. De overheid heeft hiermee duidelijk gekozen voor een markt gedreven economie en de voordelen van mededinging en concurrentie (lagere prijzen, betere service, level playing field, innovatie).

Het is onduidelijk waarom niet meteen besloten is om bij de invoering van dit mededingingsbeleid de concurrentiebelemmerende wet- en regelgeving zoals de prijzenverordening, aanbodregulering en afwijkingen van aanbestedingsregels te moderniseren, aan te scherpen dan wel geheel af te schaffen.

Waarom wordt het vaststellen van tarieven van producten en diensten zoals ziektekosten en WA motorrijtuigenverzekeringen, taxi en busvervoer, notarisdiensten, brandstoffen, kalksteen, medicijnen basis levensmiddelen etc. niet overgelaten aan marktwerking en concurrentie conform de uitgangspunten van de Landsverordening inzake concurrentie?

In oktober 2018 maakt de Regering via de nota “Groeistrategie Curaçao Integraal en Samen “ haar visie bekend hoe de financieel en sociaaleconomische problemen aangepakt en opgelost gaan worden. Anno april 2019 en zes maanden verder nog geen concrete besluiten over de maatregelen die doorgevoerd gaan worden. Integendeel op 11 maart 2019 maakt de Regering bekend om een pakket van maatregelen in te voeren die linea recta indruisen tegen de nota Groeistrategie. Dit pakket met als kern voor de overheid inkomstenverhogende maar voor de burgers en ondernemers lastenverzwarende maatregelen is door de Staten ondersteund en goedgekeurd.

De vraag is of het hierboven gesignaleerde gebrek aan consistente besluitvaardigheid, slagvaardigheid en daadkracht niet een van de (hoofd)redenen is waarom de conjunctuurindex in 2018 volgens het CBS verder verslechterd is en de Curaçaose economie niet uit de krimp positie kan geraken.

Waarom zou het liggen dat praktisch de hele Caribische regio in 2018 een reële economische groei van 1,9% heeft kunnen verwezenlijken, terwijl voor 2019 een verdere groei van 2,1% wordt verwacht en Curaçao niet? Wat doen wij verkeerd? Nemen van verkeerde besluiten en/of gebrek aan slagvaardigheid en daadkracht? Wat moet er verder gebeuren?

2.ECONOMIE

- **Conjunctuur enquête 2018**

Het Centraal Bureau voor de Statistiek Curaçao (CBS) houdt twee keer per jaar een (conjunctuur)enquête onder de bedrijven op Curaçao. Doel van de enquête is om op reguliere basis actuele informatie te verschaffen over bedrijfsmatige en economische

parameters en ontwikkelingen. Daarnaast dient het inzicht te geven in verwachtingen en opinies van ondernemers. Deze informatie is van direct belang voor het krijgen van inzicht in (ontwikkelingen van) de economie, werk en werkgelegenheid en investeringsklimaat. In juni wordt geënquêteerd over het eerste halfjaar van het lopende kalenderjaar, in december over het gehele jaar.

Eind 2018 zijn er in totaal ruim 500 bedrijven benaderd. Daarvan waren 24 procent kleine bedrijven tot 10 werknemers, 58 procent middelgroot (tot 50 werknemers) en 18 procent groot.

Hieronder de belangrijkste resultaten Conjunctuur jaar 2018:

Investerings:

- Ruim 46 procent van de benaderde bedrijven heeft aangegeven te hebben geïnvesteerd in de tweede helft van 2018. Dat is 2 procentpunten meer dan zowel december 2017 als juni 2018.
- Van de bedrijven heeft 33 procent aangegeven dat er van investeringsbelemmeringen sprake is geweest. Dit is iets minder (2%) in vergelijking met juni 2018. Als voornaamste belemmeringen worden aangemerkt: tekort aan financiële middelen, slechte marktverwachtingen en het overheidsbeleid.

Vertrouwen:

- Het vertrouwen in de economie is naar de mening van de ondernemers de afgelopen periode (tweede helft van 2018) iets verminderd. Het aandeel bedrijven wat heeft aangegeven dat het vertrouwen in de economie is verminderd, is toegenomen van 40 naar 42 procent. Bij de sectoren handel, industrie en bouw is het vertrouwen het laagst. Het hoogst bij transport en communicatie en de financiële sector. Op basis van omvang (grootte) is het vertrouwen bij kleine bedrijven het laagst en het hoogst bij de grote ondernemingen.

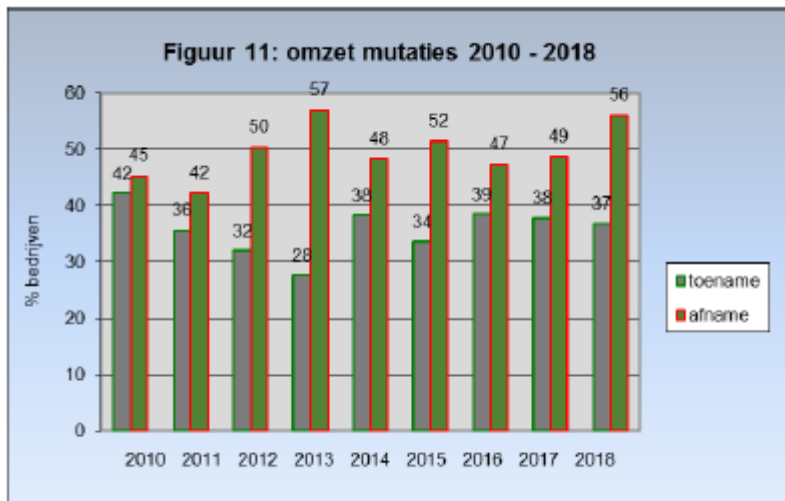
Investeringsklimaat:

- De mening ten aanzien van het investeringsklimaat is de laatste helft van het jaar ongewijzigd gebleven. Het percentage bedrijven wat heeft aangegeven het klimaat slecht te vinden is met 37 procent niet gewijzigd. Ook in de tweede helft van 2018 hebben de meeste bedrijven (58%) het investeringsklimaat beoordeeld als zijnde 'matig'. Het aandeel bedrijven dat heeft aangegeven het klimaat goed te vinden is met 5 procent onveranderd laag gebleven.

Omzet:

- Het percentage bedrijven waar de omzet is toegenomen in vergelijking met 2017, vrijwel gelijk gebleven; gewijzigd van 38 naar 37 procent. Veel méér bedrijven, 56 procent, hebben te maken gehad met een afname van de omzet. Per december 2017 bedroeg dit percentage nog 49 procent. Meer dan de helft van de respondenten

heeft dus aangegeven een vermindering van de omzet te hebben gehad.

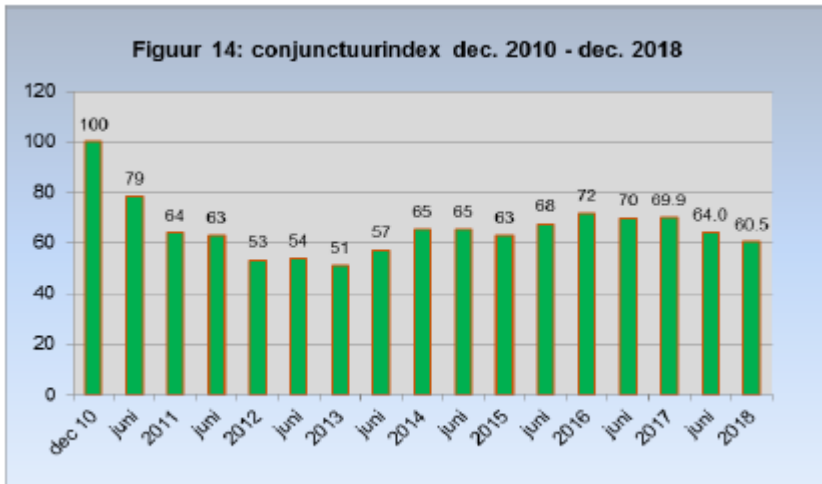
Bron: CBS Curaçao

Bedrijfsresultaten:

- Het aandeel bedrijven welke het jaar 2018 met een positief bedrijfsresultaat heeft afgesloten is uitgekomen op bijna 58 procent. Dit is 2 procentpunten lager dan het bruto winstpercentage van december 2017. Daarmee heeft de trend van stijging, sinds 2013, zich niet verder voortgezet. De winstpercentage was het hoogst bij de bedrijfstakken financiële dienstverlening, transport & communicatie en horeca. Ruim 42 procent van de geïnterviewde bedrijven heeft afgelopen december aangegeven een negatief bedrijfsresultaat over 2018 te hebben behaald, een toename van 2 procentpunt ten opzichte van 2017.

Conjunctuurindex:

- De conjunctuurindex is in 2018 van 64% in de maand juni naar 60,5% gedaald in maand december 2018. Deze index geeft een algemeen beeld van de stand van de economie en bestaat uit de componenten vertrouwen in de toekomst, de perceptie van het investeringsklimaat en omzetmutaties. De conjunctuur is in 2018 verslechterd ten opzichte van de vier voorgaande jaren.

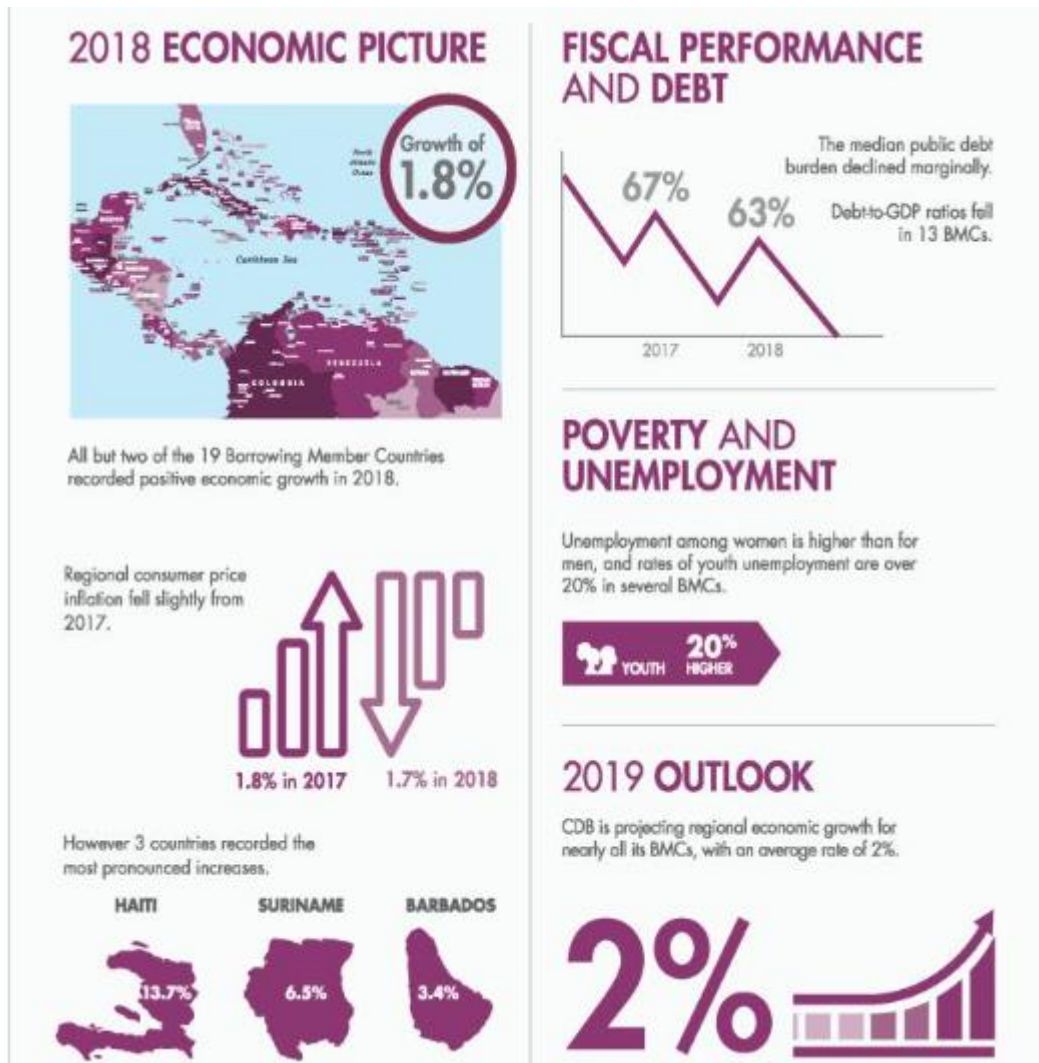

Bron: CBS Curaçao

- **Economic performance Caribbean region 2018 and outlook 2019**

The Caribbean Development Bank (CDB) recently published its Regional Economic Summary 2018 and Outlook Report. An excerpt of this report: in infographic and text format.

INFOGRAPHIC FORMAT:

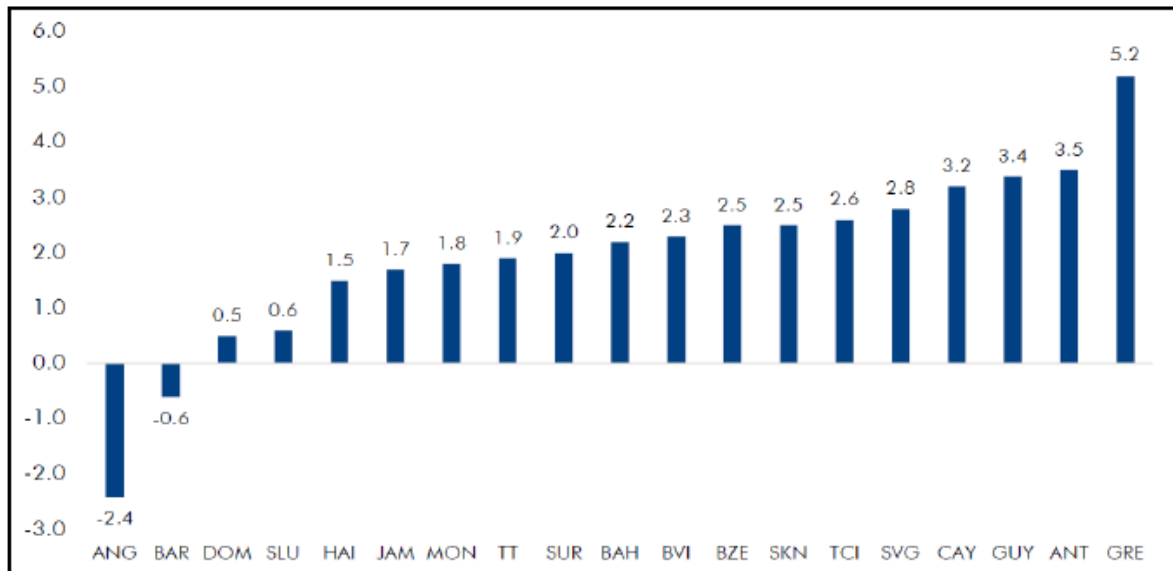

TEXT FORMAT:

Economic performance:

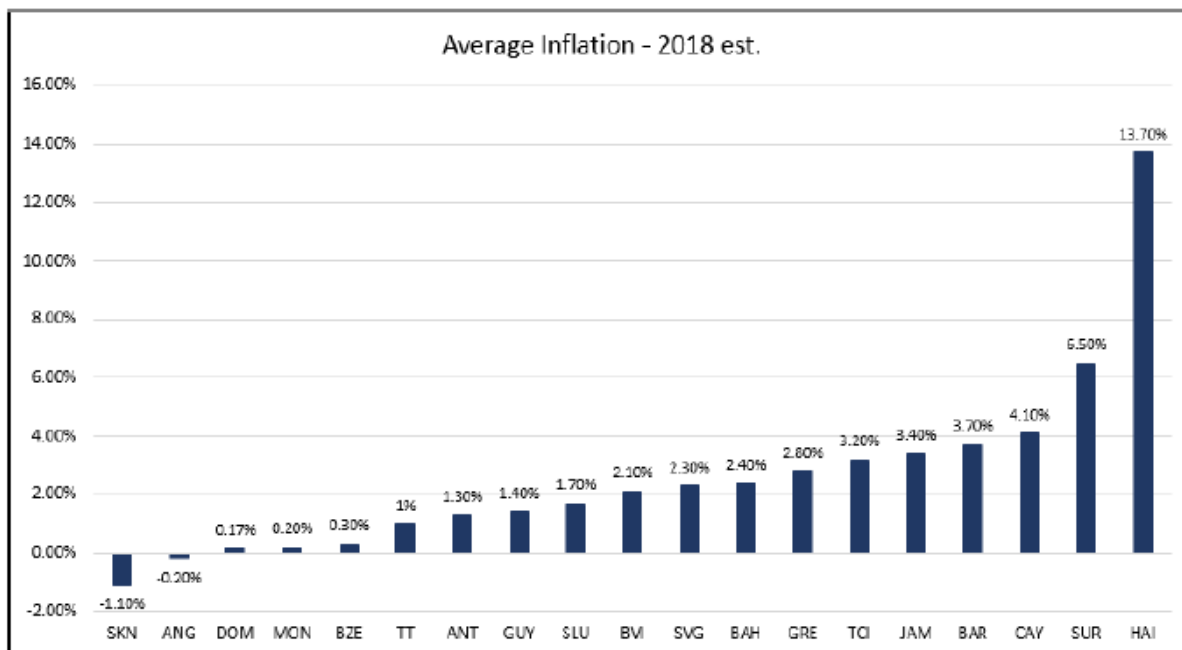
- Most of the CDB Borrowing Member Countries (BMC) showed growth during 2018. Economic growth averaged 1,9% in 2018 compare to 0,5% in 2017.
- The top three fastest growing economies were Grenada (5,2%), Antigua and Barbuda 3,5% and Guyana 3,4%.
- Two countries recorded contraction: Anguilla (-2,4%) and Barbados (-0,6%).
- Higher oil production and prices supported growth in Trinidad and Tobago and Suriname. Higher gold prices also boosted the growth in Suriname. Guyana also experienced growth due to increased construction activity associated with the upcoming commercialization of oil in 2020.

Real GDP Growth

Source: Caribbean Development Bank, Regional Economic Summary 2018

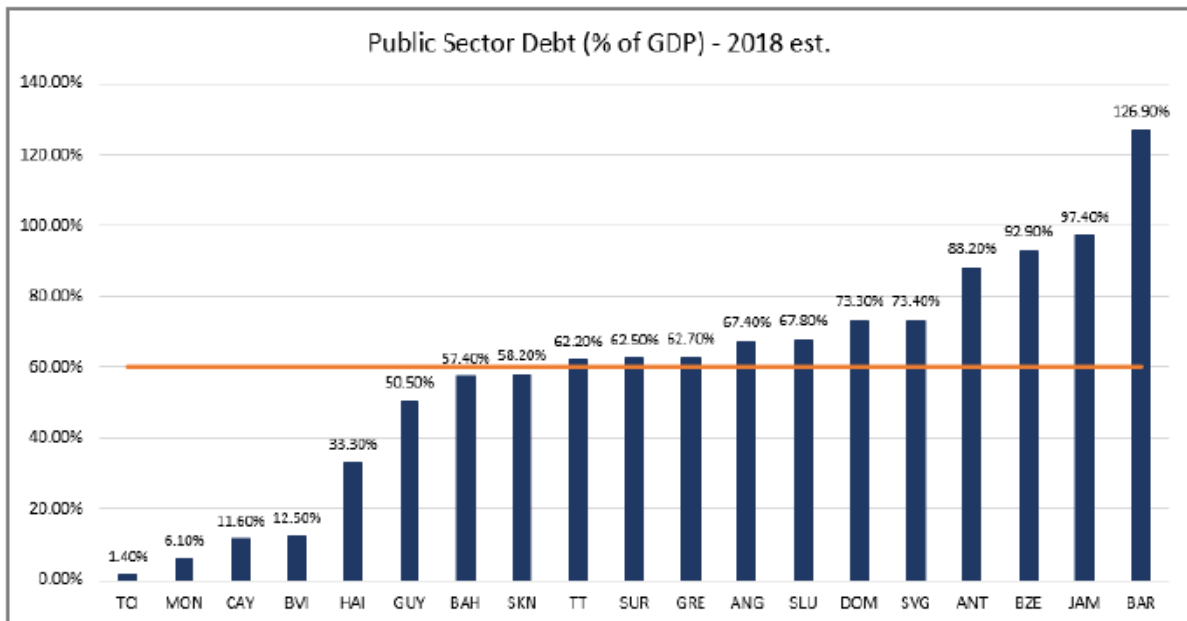
Average Inflation 2018

Source: Caribbean Development Bank , Regional Economic Summary 2018

Fiscal Performance and Debt

- 13 of the 19 BMC's recorded decreases in debt as a percentage of GDP. The overall percentage however remained above the benchmark of 60% in 11 of those countries.
- The 2017 hurricane season is still having a negative impact on the public finances of Anguilla as the expenditure associated with reconstruction rose while its revenue from taxation fell.
- The revenues from the Citizens by Investment program generated mixed results with Anguilla and Barbuda showing a decline while St Kitts and Nevis achieved an increase.
- Barbados debt restructuring and fiscal restraint helped it achieve an increased primary surplus. The 2017 debt restructuring program that Belize undertook helped it record a primary surplus as it met the revenue enhancement targets laid-out by its creditors.
- Grenada's fiscal position improved due to improved tax compliance and strengthened expenditure management. Trinidad & Tobago as well as Suriname also improved their fiscal performance as their economies grew during 2018.

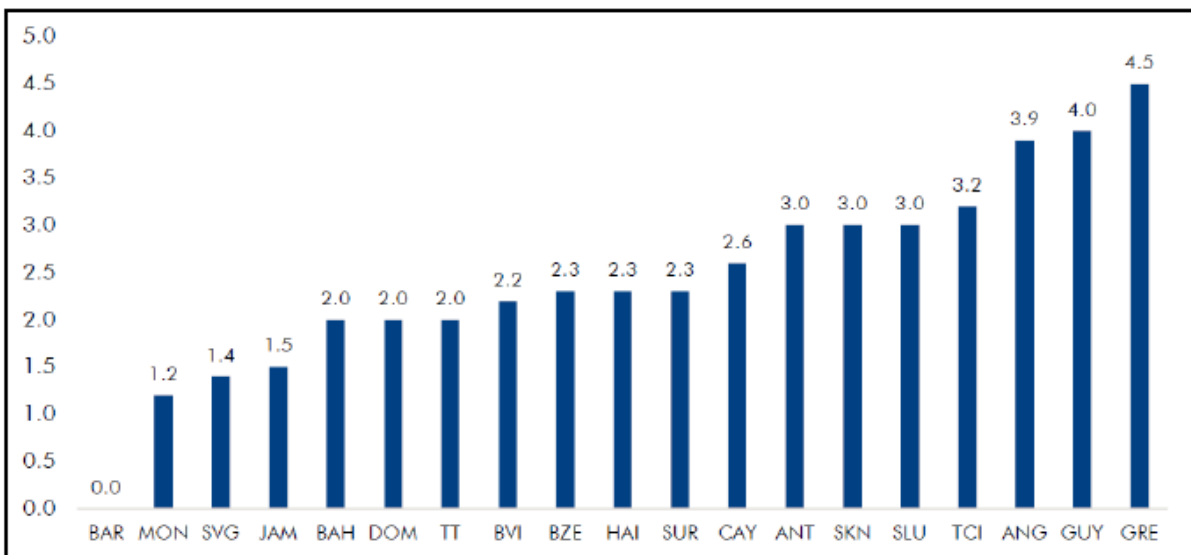

Source: CDB,Regional Economic Summary 2018, FCIS)

OUTLOOK 2019

- CDB is projecting a real GDP growth of 2.1% on average
The expectation is that with the exception of Barbados all BMCs will grow. Granada is anticipated to be the leader in economic growth followed by Guyana.
- The growth is based on increased levels of activity in construction, tourism and extractive industries.

Real GDP Growth 2019 Forecast

Source: CDB,Regional Economic Summary 2018

Source:

- A.Hardeo, First Citizens Research & Analytics
- Caribbean Development Bank, Regional Economic Summary 2018
- Y.Kemp, Caribbean News Now, March 27, 2019

- **Jaarverslag FTAC 2018**

FTAC heeft recent haar jaarverslag 2018 uitgebracht. Hieronder een samenvatting van de voornaamste activiteiten die in het verslagjaar zijn uitgevoerd.

De Fair Trade Authority Curaçao (FTAC) houdt toezicht op de naleving van de Landsverordening inzake concurrentie. Kerntaken hierbij zijn mededingingstoezicht, toezien dat bedrijven geen kartelafspraken met elkaar maken, hun macht op de markt misbruiken of fuseren zonder daar melding van te maken. Voorts kan de FTAC “gevraagd of ongevraagd” advies aan ministeries over bestaande of nieuwe wet- en regelgeving die van invloed is op de concurrentie uitbrengen.

Bij overtreding kan FTAC sancties opleggen die variëren van een last onder dwangsom, een bindende aanwijzing of een boete. Boetes kunnen oplopen tot NAf. 1 miljoen of, als dit meer is, 10 procent van de totale jaaromzet van een onderneming.

Het beleid in 2018 was niet gericht om boetes uit te delen maar om (mogelijke) overtreders te stimuleren om hun marktgedrag aan te passen om zo concurrentieproblemen te voorkomen.

De FTAC heeft in 2018 24 signalen of klachten in behandeling genomen en ambtshalve naar 9 signalen onderzoek verricht. Hieronder een beknopt overzicht van activiteiten die verricht zijn met betrekking tot onderzoek en handhaving:

- **Overtredingen van het kartelverbod teruggedraaid bij vier ondernemersverenigingen:**
  - De architecten- en ingenieursvereniging SAIA heeft de FTAC in oktober 2017 benaderd met de vraag of haar brancheregels in overeenstemming waren met de Landsverordening inzake concurrentie. De FTAC concludeerde dat dit niet het geval was vanwege afspraken over tarieven en andere commerciële voorwaarden. De FTAC heeft de SAIA guidance gegeven om de brancheregels aan te passen aan de concurrentieregels;
  - De vereniging voor verzekeringsmaatschappijen CBIA heeft bij de FTAC in juli 2018 geklaagd over collectieve vaststelling van tarieven door de huisartsenvereniging CHV en de vereniging voor medisch specialisten VMSC. Ook in deze zaken waren de huisartsen en specialisten na interventie door de FTAC bereid om de overtreding terug te draaien;
  - Een branchevereniging in de financiële sector heeft de FTAC in 2018 geïnformeerd over het voornemen om collectief het aanbieden van een product te beëindigen. De FTAC heeft daarop de branchevereniging geïnformeerd dat het gemeenschappelijk afschaffen van een product kwalificeert als een gemeenschappelijke leveringsweigering in strijd met de Landsverordening inzake concurrentie. De vereniging was daarop bereid om haar besluit terug te draaien;
  - In de bouwsector heeft de FTAC aan een branchevereniging guidance gegeven voor aanpassing van algemene voorwaarden. Dit traject loopt nog. Voor de bouwsector is het gevaar op afstemming tussen inschrijvers bij aanbestedingen (‘bid rigging’) van belang. Om dergelijke kartels bij aanbestedingen te detecteren heeft de FTAC met de afdeling Wetgeving en Juridische Zaken van het ministerie van Algemene Zaken en

de afdeling AO/IC van het ministerie van Financiën voorlichting gegeven aan ambtenaren die betrokken zijn bij aanbestedingen.

- **Mogelijke misbruik van machtspositie.**

Hierover zijn diverse formele en informele klachten ontvangen die betrekking hadden op het volgende typemarktgedrag:

- Koppelverkoop;
- Predatory pricing;
- Exclusiviteitsafspraken;
- Excessieve prijzen;

Een aantal klachten rechtvaardigde geen ander onderzoek terwijl bij een aantal het onderzoek nog gaande is.

- Concentratiemeldingen :

Een melding werd afgehandeld (binnen de regels gehandeld) en bij een aantal is nog onderzoek gaande.

- publicatie adviesrapport asfaltregulering;
- publicatie informele zienswijze over samenwerking tussen concurrenten
- afronding concentratiemelding

Concurrentieverstorende regelgeving:

In het jaarverslag maakt FTAC melding signalen te hebben ontvangen van concurrentiebelemmerende wet en regelgeving. Het betreft verouderde prijsregulering, verminderde concurrentie door aanbodregulering en afwijkingen van de aanbestedingsregels.

Standpunt FTAC m.b.t. Prijsregulering:

FTAC signaleert dat bij een relatief groot aantal markten prijsregulering bestaat. Diverse partijen hebben gesignaleerd dat de prijsregulering verouderd is omdat de gereguleerde prijs zich niet heeft aangepast aan de marktontwikkelingen. De gereguleerde prijs is vaak een maximumprijs waar in de praktijk niet of nauwelijks door producenten of dienstverleners van zou worden afgeweken.

Het standpunt van FTAC over dit onderwerp is als volgt:

Ondernemingen zullen hun strategie en gedrag aanpassen aan marktontwikkelingen. Prijsregulering kan ondernemingen daar in beperken. Dit kan ertoe leiden dat zij minder innoveren en minder investeren in kwaliteitsverbeteringen. Het kan er ook toe leiden dat het gereguleerde product minder of niet meer aangeboden wordt, bijvoorbeeld als de gereguleerde prijs onder de kostprijs is of als de totstandkoming van de gereguleerde prijs niet transparant is.

De FTAC wil daarmee niet adviseren om alle prijsregulering af te schaffen. Prijsregulering kan op bepaalde markten effectief zijn indien de concurrentie is verstoord. Ook kan prijsregulering nodig zijn voor andere beleidsdoelen dan concurrentie, zoals bijvoorbeeld sociaal-economische doeleinden of bescherming van de lokale productie. Wel wil de FTAC de overheid wijzen op de mogelijke nadelen en risico's van prijsregulering, en het feit dat deze nadelen en risico's zeer vergroot worden indien regulering niet regelmatig wordt aangepast aan marktontwikkelingen en de prijsregulering niet transparant is.

Het is volgens de FTAC dus belangrijk om bij prijsregulering regelmatig (i) de doelstelling en de effectiviteit van de bestaande regels te analyseren; (ii) de basis van de prijsvaststelling te evalueren; en (iii) transparant te zijn over de uitvoering. Dit vraagt om een specifieke

analyse per markt. Elke markt heeft immers haar eigen kenmerken en bijzonderheden. In deze analyse dient de benodigde personele capaciteit van de overheid te worden meegenomen en of deze capaciteit beschikbaar is. De uitkomst van deze analyse kan zijn dat bepaalde prijsregulering beter afgeschaft kan worden, gehandhaafd kan blijven of aangepast dient te worden. Bij gebrek aan capaciteit om prijsregulering aan te passen aan marktontwikkelingen zal afschaffen vaak een betere optie zijn dan het handhaven van sterk verouderde regels.

Standpunt FTAC inzake verminderde concurrentie door aanbodregulering:

Concreet voorbeeld is de lokale taximarkt waarbij sprake is van aanbodbeperking (maximaal aantal vergunningen) en gereguleerde maximumprijzen.

Net zoals bij prijsregulering geldt bij aanbodregulering dat het noodzakelijk is om het gereguleerde aanbod regelmatig aan te passen aan marktontwikkelingen, in het bijzonder veranderingen van de vraag. Als dit niet gebeurt, dan kan ingeleverd worden op andere concurrentie-parameters, zoals prijs, kwaliteit, service/snelheid van levering/beschikbaarheid en innovatie.

Standpunt FTAC inzake afwijkingen van bestaande aanbestedingsregelingen:

Ministeries maken steeds vaker gebruik van de mogelijkheden om af te wijken van geldende aanbestedingsregelingen.

Naar oordeel van FTAC zou afwijken van de geldende aanbestedingsregels enkel in uitzonderlijke omstandigheden moeten plaatsvinden. De keuze van een publieke aanbesteder om niet aan te besteden terwijl het aanbestedingsbesluit dit wel voorschrijft, betekent dat er geen concurrentie plaatsvindt voor deze opdracht. De aanbesteder loopt daardoor het risico dat een andere onderneming de opdracht tegen een lagere prijs en/of betere kwaliteit had kunnen uitvoeren. Voor de markt als geheel verstoort deze keuze het level playing field in de zin dat elke onderneming - die voldoet aan de geldende wet- en regelgeving – de kans moet krijgen om te concurreren. Dit is met name relevant wanneer de frequentie en/of omvang van overheidsopdrachten afneemt. Benadeelde ondernemingen zouden bij een dergelijke keuze van de publieke aanbesteder kennis moeten kunnen nemen van de motivering om geen aanbesteding te houden.

In 2018 was het beleid van FTAC niet gericht op het uitdelen van boetes maar om overtreders te stimuleren om hun marktgedrag aan te passen.

Het is wel de bedoeling om in de toekomst de teugels aan te halen en strenger te gaan optreden.

- **Stand van zaken Verzelfstandiging en Privatisering**

Het land Curaçao heeft met uitzondering van een aantal deelnemingen haar telecommunicatie bedrijf UTS (United Telecommunication Services) eind maart 2019 verkocht aan Liberty Latin America.

De minister van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning (VVRP) heeft bekend gemaakt dat de opbrengst van deze verkoop NAf 339 miljoen bedraagt. Van dit bedrag moeten een aantal verplichtingen worden afgetrokken o.a. afvloeiing en duurtetoeslag personeel, belastingen en schulden aan Bureau Telecommunicatie en Post (BTP). Hierdoor blijft een bedrag van NAf 95 miljoen over. De regering is voornemens om de opbrengst van deze verkoop te investeren in de groei van de economie.

De verkoop van UTS is de jongste actie welke in het proces van verzelfstandiging en privatisering dat ongeveer 50 jaar geleden is aangevangen. Dit kan onder meer worden afgeleid uit het proefschrift van dr. M. Goede "Groei en fragmentatie van de overheid op de Nederlandse Antillen en Curaçao" Volgens Goede hebben de concepten verzelfstandiging en privatisering omstreeks de jaren 70 en begin jaren tachtig hun intrede op Curaçao gedaan. Uit die tijd is een aantal verzelfstandigde organisaties voortgekomen, o.a. FKP (Fundashon Kas Popular), Setel N.V., KAE N.V. (Kompania di Awa i Elektrisidat di Kòrsou), Curinde.

In 1986 wordt onder impuls van het adviesbureau Berenschot (rapport Ekilibrio & Adelanto) de discussie over dit onderwerp weer op de kaart gezet.

Het is echter Prof. Peter Boorsma die een zware stempel drukt het begrippenkader op Curaçao. In zijn nota "Privantil" uitgebracht in 1988, wordt het begrippen kader gepresenteerd.

Boorsma introduceert privatisering als een continuüm. Hij onderscheidt zes verschillende privatiseringsvormen:

1. Actief afstoten en verkopen
2. Passief overlaten
3. Uitbesteden
4. Profijtbeginsel
5. Vrijwilligerswerk
6. Verzelfstandigen

Actief afstoten en verkopen zijn de meest vergaande vormen van privatisering.

De overheid stoot een activiteit af naar de particuliere sector, waarbij de overheid Zorg draagt voor continuïteit van de dienstverlening door bijvoorbeeld tijdelijke Subsidiëring. Dit in tegenstelling tot passief overlaten.

Passief overlaten houdt in dat de overheid haar activiteiten stopt en het aan de Particuliere sector overlaat om de activiteiten voort te zetten.

Uitbesteden is die vorm van privatisering waarbij de overheid werkzaamheden laat verrichten door derden op basis van een contract tegen betaling. Bij dezen vorm blijft planning en financiering bij de overheid en wordt de productie tegen betaling overgedragen aan de private sector.

Profijtbeginsel duidt op het vragen van een prijs aan de gebruiker van een overheidsdienst, waarbij de dienst direct aan de individuele gebruiker ten goede komt. Het gaat er dus om dat goederen of diensten, die in het verleden uit de algemene middelen werden betaald en die dus gratis werden verstrekt, nu tegen betaling worden geleverd.

Vrijwilligerswerk is het uitbesteden van een activiteit aan vrijwilligers.

Verzelfstandigen duidt op het weghalen van een activiteit uit de *'general government'*. De organisatie belast met de activiteit krijgt een zelfstandige status, waarbij het management de bevoegdheden en de daarbij behorende verantwoordelijkheden krijgt.

Motieven om te privatiseren:

- Bereiken van budgettaire besparingen
- Het op afstand plaatsen van de politiek
- Verbeteren van de bestuurlijke beheersing
- Het verlagen van de kosten van de diensten en verbeteren van de dienstverlening
- Bevorderen van innovatie
- Versterken van de marktsector

Als anno april 2019 de balans van ongeveer 50 jaar privatiseren op Curaçao wordt opgemaakt dan blijkt dat met name verzelfstandiging veelvuldig is toegepast. Ter illustratie: Volgens Goede telde de Centrale Regering van de Ned. Antillen in 1989, 72 organisatie-eenheden en 7 verzelfstandigde eenheden. In 2002, telde het land nog 61 eenheden en 16 verzelfstandigde zelfstandige organisaties.

Het Eilandgebied Curaçao telde in 1989 46 organisatie-eenheden en 19 verzelfstandigde/zelfstandige eenheden. In het jaar 2002 telde het Eilandgebied Curaçao 26 organisatie-eenheden en is het aantal verzelfstandigde/zelfstandige diensten toegenomen tot 47.

De verzelfstandiging vindt hoofdzakelijk plaats in twee rechtsvormen: de overheidsstichting en de zogenaamde overheids-NV.

De meest vergaande vorm van privatisering te weten actief afstoten en verkopen is (vooralsnog) veel minder toegepast. Verkoop van hotels, WTC, luchthaven activiteiten aan Curaçao Airport partners (CAP), Scheepsreparatie activiteiten aan Damen Schiprepair en telecommunicatie activiteiten (UTS) aan Liberty Latin America zijn in deze categorie de meest bekende objecten die geprivatiseerd zijn.

Een van de kernvragen is of het beleid van verzelfstandiging en privatisering geresulteerd heeft in hetgeen ermee beoogd is. Hiertoe dient nader onderzoek te worden uitgevoerd. Er zijn echter voldoende aanwijzingen en signalen om een (kwalitatief) beeld hierover te vormen.

De ernstige budgettaire perikelen, gebrekkig en tekort schietend financieel beheer en de vele klachten over bureaucratie duiden in de richting dat doelstellingen als het realiseren van gezonde overheidsfinanciën/evenwichtige begrotingen, het verbeteren van bestuurlijke beheersing, het verhogen van de dienstverlening (nog) niet dan wel onvoldoende zijn verwezenlijkt. Het veelvuldig verzelfstandigen in de publieke sector heeft kennelijk (nog) niet geresulteerd in een effectievere en doelmatige overheid.

Met betrekking tot het onderdeel afstoten en verkopen kan het volgende worden opgemerkt.

De toename van (private) investeringen in het toerisme, luchthaven en scheepsreparatie faciliteiten hebben niet alleen geleid tot modernisering en verbetering van het product en de dienstverlening maar ook tot behoud en uitbreiding van de werkgelegenheid, toename van de export en verdere groei perspectieven. Op grond hiervan zijn er voldoende positieve indicaties die een intensievere toepassing van dit instrument rechtvaardigen.

Voor het telecommunicatie gebeuren (UTS) is het nog te vroeg om hierover een oordeel te geven maar de verwachtingen zijn hoog gespannen.

3. Positief Economisch Nieuws

The 2019 BlueSeas and Curaçao International Film Festival Rotterdam were once again perfectly organised by Fundashon Bon Intenshon and contribute greatly to Curaçao's economy .

Thank you Mr. Gregory Elias and your team for the outstanding performance.

The Curaçao International BlueSeas Festival and the Curacao International Film Festival Rotterdam: 2 successful additions to the Event calendar of Curacao' hospitality sector

Every year The CNSJF is held at the World Trade Center in Curaçao on the last 2 days of August and the first day of September. This year will 8th edition and similar to the previous year, a unique promotion with one free admission to a show on Thursday night (August 29th). Friday and Saturday will feature an impressive line-up of twenty-five top performers including Grammy Award-winning singer-songwriters, R&B legends, Grammy-winning star jazz vocalists current Pop, Urban icons!

Fundashon Bon Intenshon, the sponsor and organizer of the CNSJF has initiated the above mentioned 2 festivals to add additional substance to its mission “putting Curaçao’ tourism at the forefront of the international event arena”. It has been very effective in realizing its mission in regards the Jazz Fest and now a similar success rate is being felt experienced by the local and international visitors of both the Blues and Film Fests.

The Blues Fest offered on April 19 and 20 a 2 days event whereby a free admission is offered to the visitors and the program comprises 8 well established (Grammy Awards winning) singers and bands. This year all of the performers came from well-known blues cities in the US. The festival attracted on each day well over 10,000 visitors of which 2000 were international tourists mainly from the Netherlands, the USA, Colombia, Aruba, Suriname and even Brazil.

The economic impact of this Fest can only be measured by the Pope Sr. Institute for Tourism Studies (DPITS) of the Rosen College of Hospitality Management at the University of Central Florida that can conduct an economic impact study similar to the one it conducts every year during the Jazz fest organized in Curacao.

In addition, the study can assess visitors’ experience at the festival, as well as their experience while visiting Curaçao. A request to perform such study next year has been relayed to management of the said Institute.

It is clear however that this fest blues fest has already gained much international acclaim and attention from worldwide agents and organizers of Blues Fests whereby notably the re-known and largest Blues Cruise liner has confirmed that in 2021 it will include Curacao in its destination scheme. It has confirmed that its cruise will stay for 2 days in the harbor of Curacao. Hence to allow all its passengers to enjoy the Blues Fest in all its aspects and notably Curacao. On average a cruise of this nature hosts 2.500 to 3.000 blues “aficionados”.

As for the Curacao International film Festival Rotterdam (CIIFR) its impact is felt in the diversity of its screenings, talks with international guests moviemakers, industry meetings, competitions and the year’s theme program and awards set up.

During the week of 10-14 of April last the 8th edition of the Fest was organized. Again with the help of its Rotterdam partner IFFR, worlds’ the third world largest Art movies festival, the CIIFR has succeeded in putting together another challenging and multicultural program including features like: Todos lo Saben, Capharnaum, La Camarista, Cold War, The favourite, Loro, Out of Tune, Pajaros de Verano, the Private War to name a few of the more than 46 different films screened.

Of course CIIFR’ cherished annual Yellow Robin Award has once more enticed new and exciting entries from Puerto Rico, Jamaica, Mexico, Cuba, Spain, the USA to name a few

countries. The **Yellow Robin Award 2019** was happily awarded to *Tierra Adentro*. A documentary feature constructed by filmmaker **Mauro Colombo**.

The Award has a very special nice for International Art movie makers since the winner's movie is not only screened during the Annual IFFR and receiving a unprecedented exposure, the winner is also screened during the **International film festival of Morelia, Mexico**.

The most successful and one of largest film festivals of Central and Latin America.

With this continued and sustained exposure concentrated especially on the segment of international moviemakers, producers, agents, directors, Curacao' brand as an event destination has been confirmed in a very diverse way. The festival itself has proven now to be reckoned as a well-organized, highly exposed Fest creating a new era for the Caribbean and New World moviemakers.

4.RAPPORTEN

- **World Economic Forum: Global Risks Report 2019**

The **Global Risks Report** is an annual study published by the World Economic Forum ahead of the Forum's Annual Meeting in Davos, Switzerland. Based on the work of the Global Risk Network, the report describes changes occurring in the global risks landscape from year to year and identifies global catastrophic risks. The report also explores the interconnectedness of risks, and considers how the strategies for the mitigation of global risks might be structured.

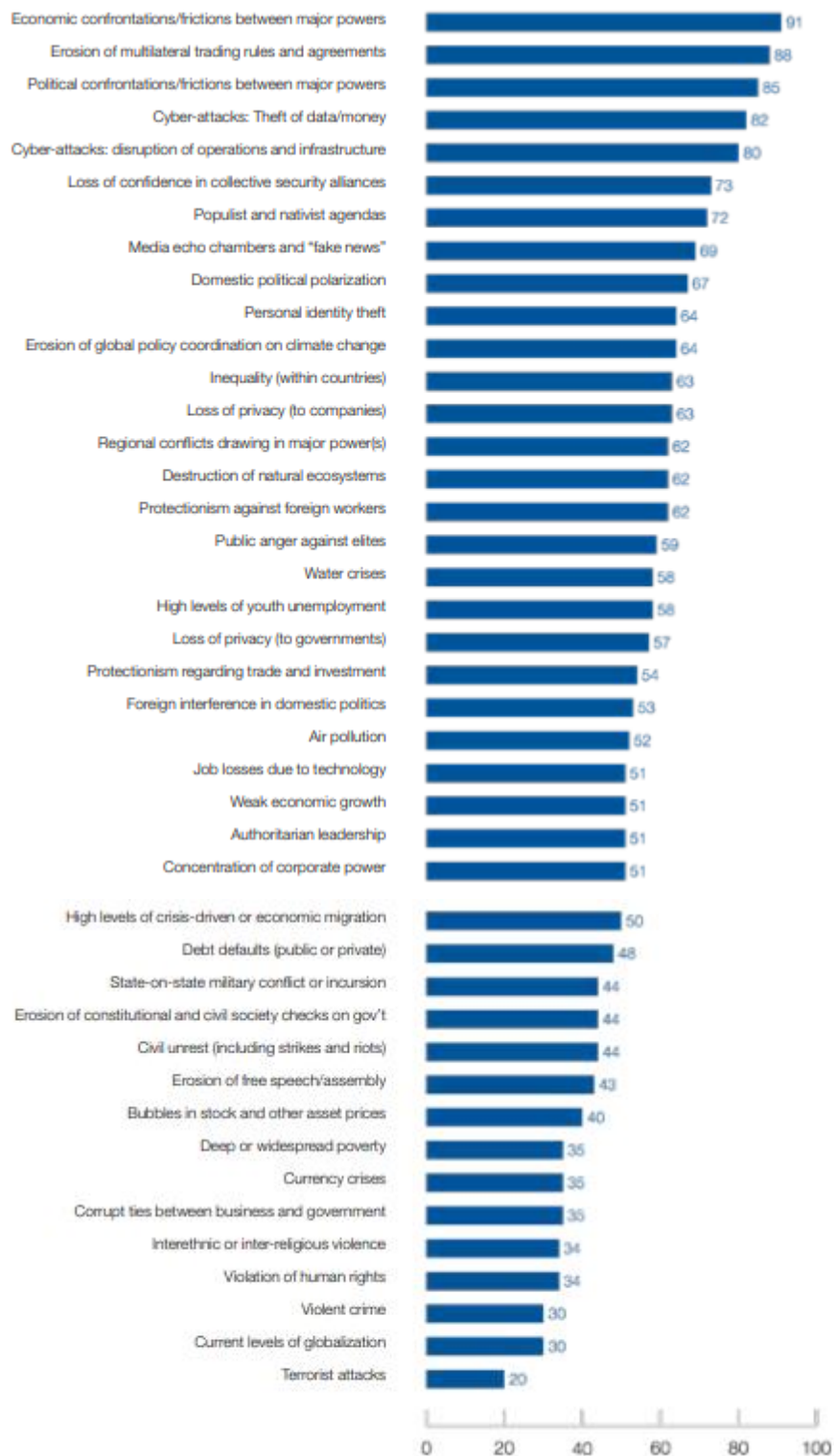
Sources for the report include an assessment by several major insurance and reinsurance companies and focus workshops, interviews and a survey of internationally recognised experts. The report is intended to raise awareness about the need for a multi-stakeholder approach to the mitigation of global risk.

The Global Risks report 2019 highlights five concerns: (1) economic vulnerabilities, (2) geopolitical tensions, (3) societal and political strains, (4) environmental fragilities, and (5) technological instabilities.

Results of the survey conducted from 6 September to 22 October 2018 among the World Economic Forum multi stakeholder communities, the professional networks of its Advisory Board and members of the Institute of Risk Management

Percentage of respondents expecting risks to increase in 2019

Source: World Economic Forum Global Risks Perception Survey 2018–2019

5.(Nieuwe)Wetgeving

Beknopt overzicht recente (initiatief) wetsvoorstellen/aanpassingen op sociaal-economisch gebied welke door de Regering dan wel als initiatief ontwerp van de Staten aan de wetgevende macht ter

behandeling zijn aangeboden en waar de SER advies over dient uit te brengen (periode maart-april 2019).

In de verslag periode zijn geen stukken van de Regering en Staten aan de SER ter advisering aangeboden.

6.ECONOMIC INDICATORS

Foreign Exchange Position (x mln)	March 2019 : NAf 2,519
definition IMF	March 2018 : NAf 2,645
Import coverage (months)	March 2019 : 4.4

Consumer Price Index (Oct 2006 = 100)	March 2019 : 129.9
	March 2018 : 127.7
	Change : 1,4%
Average inflation past 12 months	: 2,7%

Population and Employment		
Curaçao	2018	2017
Total population	160,012	160,338
Employed population	60,729	62,834
Unemployed population	9,424	10,313
Labor Force	70,193	73,147
Unemployment rate	13.4%	14.1%

Stay over tourism no of visitors	Jan 2019 year to date :44,151
	Jan 2018 year to date :39,735
	Change : 11%

Cruise tourism no. of passengers	Jan 2019 year to date: 120,361
	Jan 2018 year to date: 97,651
	Change: 21%

Stay over nights	Jan 2019 year to date: 411,846
	Dec 2018 year to date: 390,530
	Change: 5%

Shipping	: Jan - Nov 2018	Jan - Nov 2017
Freight	732	843
Tanker	315	665
Cruise	257	237
Others	348	365

	Jan- Oct 2018	Jan- Oct 2017
Cargo movements, metric tons		
Unloaded	502,536	529,576
Loaded	182,894	181,128

	Febr 2019	Febr 2018
Total companies Commercial Register		
Local	27,905	26,652
International	10,801	12,256
Total	38,706	38,908

Source: Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten, Central Bureau of Statistics, Curaçao Tourism Development Foundation, Curaçao Port Authority, MEO, CHATA, Chamber of Commerce Curaçao